

za rodbino in obrt

Največja izbera
 najboljših in najcenejših
dvokoles in
šivalnih strojev

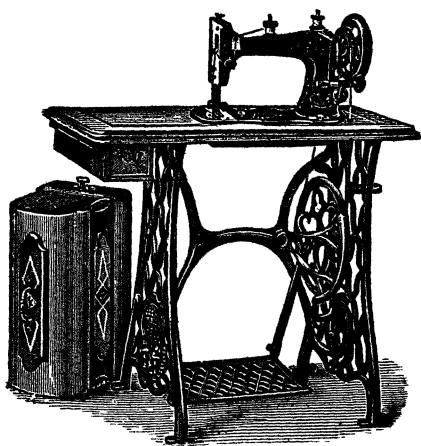

Ivan Jax in sin

Ljubljana, Dunajska cesta 17

Pisalni stroji. — Večletno
 jamstvo. — Vezenje se po-
 učnje brezplačno. — Lastna
 — — delavnica. — —

Kaj mora mladina vedeti o alkoholu?

Jožef Steger, in **dr. Adolf Daum,**
c. kr. okr. šol. nadzornik v Imstu dvorni in sodni odvetnik na
Dunaju, poslovni vodja društva
„Österr. Verein geg. Trunksucht.“

Poslovenil:

F. G.

Cena 40 vinarjev.

J. Urban

samoizdava.

—
1906.

Vodilo: „Alkohol bolj opustoši nego
kuga, lakota in vojska.“
W. Gladstone.

Tiskal Iv. Pr. Lampret v Kranju.

Kaj mora vedeti mladina o alkoholu?

O pitju in pijačah.

Kdor se je spotil pri delu ali kdor je pri toplem vremenu napravil dolgo pot, mora iz telesa izpuhtelo tekočino nadomestiti, če hoče telo krepko in zdravo ohraniti. Čut, ki človeka opominja naj pije, se imenuje žeja. Žejo ugasi edino le voda in sicer v vsaki pijači, ki jo zaužijemo, edino le voda. Če primešamo vodi vina, ali če pijemo pivo ali vino brez vode, nam gasi žejo edino le voda, ki je v teh pijačah, pri pivu približno devet desetin. Nasprotno pa povzročajo druge snovi, ki so v teh pijačah, žgoče draženje, ki ga v njih nahajajoča voda ne uteši; radi tega so opojne pijače tem manj sposobne utešiti žejo, čim močnejše so.

Že od starodavnih časov sem se pri svečanih priložnostih uživa poleg obilnega obeda vino ali pivo. A tudi mnogi taki, ki ne živijo ravno v izobilju, so se navadili uživati te pijače pri vsakdanjih obedih, kar se jim zdi zelo imenitno. Da, najmočnejša vseh opojnih pijač, žganje, katero so se naši ljudje pred mnogimi stoletji od Arabcev naučili pripravljati, je veljalo kot čudovito krepčujoče, zdravilno sredstvo ter so ga zato imenovali življenska voda, aqua vita, kakor ga še dandanes imenujejo Francozi.

Že od nekdaj je znano, da te pijače, čim več se jih použije in čim močnejše so, privedejo človeka v

Precaſtiti !
Podpisanec ſe uſoja Vam poſlati 3 bro-
ſure, „Kaj mora otrok vedeti o alkoholu,
s prošnjo, da jih blagovolite ſprejeti
naſejaſe ſe da tudi Vi podpirate ab-
ſtinenčno gibanje med ſlovenſkim na-
rodom.

Ako blagovolite ſprejeti broſur
ki ſo primerne za knjižnice župn.
im za razdelitev med ſolsko mladi
blagovolite vpoſlati 1 K 30 h.
Ljubljana, Meſtni trg 4. F. Gärtner.

neko zoperno stanje, pijanost, v katerem človek tako govori in ravna, da bi se trezen sramoval ali bal tako govoriti in ravnati. Že davno je znano, da prav lahko preveč pije, kdor se da zapeljati, da brezskrbno pije in da je navada preveč piti pogosto vzrok bolezni, mnogokrat tudi popolnega pogina človeka. Zdravniki, duhovniki in učitelji so že v starodavnih časih svarili pred opojnimi pijačami in jih marsikaterim, posebno mladim ljudem, popolno prepovedali.

Kljub temu pa je uživanje piva in žganja do naj-novejšega časa skoro po vseh deželah redno in znatno naraščalo; v Avstriji se je uživanje žganja od l. 1889 do 1899 več kot podvojilo in uživanje piva od l. 1879 do 1899 skoro podvojilo. To naraščanje porabe piva in žganja se opaža povsod, kjer se velike tovarne pečajo s kuhanjem piva in žganja, kar donaša podjetnikom velik dobiček. Strahovite svote denarja se nalagajo v pivarnah in žganjarnah. Tisoče delavcev in stotine vodij, kemikov in tehnikov se peča z izdelovanjem opojnih pijač in razna podjetja tekmujejo med seboj, katero jih bode več prodalo. S točenjem in razprodajo na drobno teh pijač si služi tisoče gostilničarjev in njih uslužbencev svoj kruh in radi tega skušajo kolikor mogoče mnogo pijače prodati. Vsi ti, ki pri tem iščejo zaslužka in dobička in vsi, kateri so navajeni na te pijače, ki so se jim toli priljubile, nočejo o njih škodljivosti ničesar slišati ter jih nadalje hvalijo in vsakemu ponujajo.

Beda pa, ki nastane iz pijančevanja, je privedla do tega, da so se v zadnjem času zdravniki in za ljudstvo vneti ljudje pričeli temeljito baviti s prouča-

vanjem vpliva opojnih pijač. S poizkusi na živalih, z opazovanji pri ljudeh se je dognalo, kakšne premembe na telesih provzroča po zaužitju snov, ki je v vseh teh pijačah in ki se imenuje alkohol; zasledovalo se je, kako pogosto človek vsled pijačevanja izgubi telesno in duševno zdravje, obuboža, učini kaznjiva dejanja ter sebe in svojo družino ugonobi.

Kar se je pri teh opazovanjih dognalo, so dejstva, katera naj bi vsakdo poznal, kogar skušnjava moti, zapasti vsaj deloma sedanjim pivskim navadam ali, ki je v nevarnosti, da vsled njih propade.

In kdo je bolj izpostavljen tej nevarnosti, kakor naraščaj mladih ljudi, vi, ki nikakor ne morete dočakati, da bi odrastli šoli ter začeli živeti in v tako imenovanih življenskih nasladah kakor mogoče hitro starejše dosegli, ako ne celo prekosili?

Kdo pa je tudi bolj sposoben in bolj poklican premagati stare slabe navade in predsodke kakor mladina, ki še ni suženjsko vdana tem navadam in ki je vedno pripravljena, posmehovati se starodavnim navadam.

Kakor hitro se bodele prepričali, da so to res le stare razvade in zmote, katerim se imajo opojne pijače zahvaliti za priljubljenost, dasi ne ugase žejo, ki telesa ne krepe in ne grejejo, in vsako leto tisoče oseb oboli radi njih, znori in obuboža, bodo gotovo mnogi izmed vas mladega ljudstva imeli toliko poguma in moči, da bodo obračunali s starimi razvadami in predsodki, kateri opojne pijače še dandanes negujejo.

Sledeče naj vas pouči; premišlujte in uravnajte svoje življenje po tem.

Alkohol ali vinski cvet.

Tako se imenuje snov, ki provzroča v pivu, vinu in sadnem moštu opojno učinkovanje. Ako je alkohol čist, je brezbarven, lažji kakor voda ter gori z višnjev-kastim plamenom. Nastane pri kipenju snovi, ki imajo v sebi sladkor kakor grozdni in sadni mošt ali slad (vzkaljen ječmen) ali iz katerih se napravi sladkorna snov, kakor iz krompirjeve moke in drugih močnatih tvarin, katerim se prida kvasu. Žganje se pa nareja s kuhanjem, to se pravi, para, ki ima v sebi alkohol in ki se je napravila s segretjem, se ohladi in kot tekočina prikaže.

Pristno vino je prekipel grozdni sok. Pivo se dela iz prekipelega slada, žganje pa se dela v velikih tovarnah, večinoma iz krompirja in žita, pa tudi iz sladkornega trsa (rum), iz grozdja (konjak), iz jagod (brinjevec, borovničar), iz sadja (slivovec), iz riža (arak) i. dr.

Čisti alkohol je smrtonosen strup, ki majhne živali v najkrajšem času umori; ako pride v živalski ali človeški trup, prodre v stanice, iz katerih sestoji telo, tedaj živce, mišičje i. t. d. ter vkrni (ohromi) njih delavnost in sicer najprvo ono možganskih stanic.

Profesor fizijologije, dr. Gaule, pravi v nekem svojem predavanju: „Mislite si, da je vaše telo tvornica, v kateri v neštetihih izbicah delajo pridna bitja, ki neprestano tko najfinejšo tkanino; alkohol je enak sirovemu mladeniču, ki pridrvi v tvornico in ima ključ do vseh izbic ter drvi v poslopju od izbice do izbice; tu razbije svetilko, tam pokvari orodje, z eno besedo

povsod moti delo. Seveda končno obvladajo tega mladeniča in ga vržejo čez prag, kjer pa obljubi, da bo drugi dan zopet prišel in to ponavljal. — Mari mislite, da bode v tej tvornici tkanina dobro izpadla? Ta tkanina, ki se nareja v ti tvornici, pa ni nič družega, nego naše lastno telo in ono naših potomcev.

Pogosto so hipoma umrli celo ljudje, ki so bili vajeni obilega zauživanja opojnih pijač, če so ga hitro zaužili večjo množino, n. pr. pri kakih stavah. Alkohol je vedno enako škodljiv, naj se zaužije v manj ali bolj močnih pijačah. En deciliter ($\frac{1}{10}$ l, desetina litra) srednje močnega vina ima skoro toliko te škodljive snovi v sebi, kakor 2 do 3 decilitre slabega piva ali kakor $\frac{1}{4}$ do $\frac{1}{3}$ decilitra ($2\frac{1}{2}$ do $3\frac{1}{3}$ centilitra) žganja to je 1 ali $1\frac{1}{2}$ navadnega žganjarskega kozarčka (štamperla). Vino torej preje vpijani kakor pivo; nasprotno pa škoduje pivopivcem prevelika množina tekočine, ki jo mora telo zaužiti.

Poprej se je mislilo, da, še dandanes se domneva in tudi razširja mnenje, da so opojne pijače potrebne za prebavo, da telo grejejo, hranijo, krepe, da duh požive in življenjsko moč povečajo. — To ni resnica, kajti zdravniki so sledeče dognali:

Pri bolestnih pojavih preobloženega želodca malo alkohola v gotovih slučajih kot zdravilo mimogrede olajševalno vpliva, zdrav želodec pa prebavlja brez tega zdravila; ljudje, ki imajo pa slab želodec si celo škodujejo, ako pri jedi zaužijejo večjo množino tekočine, ker s tem razredčijo želodčne sokove, ki so potrebni za prebavo; alkohol odtegne truplu potrebni kisik in pospešuje s tem tvorjenje toščice, kar prav

pogosto opazimo pri pijancih. Čim močnejša je opojna pijača, ki se zauživa, tem hitreje začne vplivati na stanice želodčeve sleznice ter jih polagoma uniči. Na mesto uničenih stanic stopi manj vredno staničevje. Na ta način nastane stalni želodčni katar pijancev, tako uči profesor Weichselbaum v svojih predavanjih.

Ako izvzamemo gotove slučaje, v katerih nam služi alkohol kot zdravilo, je taisti prebavnim organom škodljiv, ako se ga uživa trajno.

Čut toplote po zaužitju močnih opojnih pijač nastane vsled tega, ker alkohol razširi in omami tanke krvne žilice na koži ter zadržuje njih krčenje, vsled česar pride več krvi na površje telesa; to dokazuje zardelost kože po zaužitju opojnih pijač in tudi dejstvo, da pijani poprej zmrznejo nego trezni, ker se kri na površju preje ohladi. Alkohol priporočajo zdravniki pri mrzlici, da se toplota bolnika nekoliko zniža. Slavna potovalca na severni tečaj Weyprecht iz Avstrije in Nansen iz Norveške soglašata v tem, da žganjepivci hud severni mraz težje prenašajo nego drugi. — Alkohol torej ne greje; alkohol ne daje telesu ne beljakovin, ne tolšče in tudi ne drugih redilnih snovi ter škoduje živcem mnogo več, kakor privaja telesu moči. Spoznan strup pač ne more nikdar biti hranilno sredstvo, kar sta med drugimi obširno dokazala profesorja Maks Gruber v Monakovem in Kassowitz na Dunaju. Na hranilnih snoveh ima čaša pive manj vrednosti, kakor košček sira za en vinar. — Alkohol torej ne hrani.

Poizkusilo se je z mladimi ljudmi, ki so popili $\frac{1}{8}$ litra vina ali 1 liter piva, učiti se na pamet, sošte-

vati števila in računati na pamet; takoj po zaužitju so računali nekoliko hitreje, kakor trezni, a čez nekaj ur so postajali njih računi vedno slabejši kakor oni treznih; črkostavci so po zaužitju $\frac{3}{10}$ litra vina delali $\frac{1}{10}$ slabejše nego njih trezni tovariši, ne da bi bili to sami opazili, mislili so celo, da hitrejše delajo. Tudi privzdiganje in vlečenje uteži je bilo po zaužitju majhnih množin vina slabejše, kot v treznosti, kar so dokazali poizkusi. Alkohol torej slabi telo in duh, zatorej so delovali proti njemu, ga omejevali ali celo odpravili v vojski vojaški poveljniki, kakor n. pr. pruski kralj Viljem I., general grof Haeseler ob Renu, generala Galieni na Madagaskarju in Kitchener v južni Afriki.

Uživanje opojnih pijač res učini, da se otožne misli za kratek čas pozabijo, óno omami čut utrujenosti, lakote in enakih neprijetnih čutov, ki se pojavijo morebiti po trudapolnem delu v vročih ali mrzlo vlažnih prostorih. Kdor se pa navadi z opojnimi pijačami zboljševati svoje razpoloženje, potrebuje vedno večje množine, da to doseže, ker navada učinek oslabuje. Dasi misli, da je zmeren, je že davno preveč pil. Brezskrbnost, ki si jo s tem napravi, kmalu poviša njegov sebični čut in bolehav način ter provzroči, da pozabi ozire na druge in zanemarja dolžnosti, ki jih ima do družih. Ko postane tak človek zopet trezen, izgubi kmalu pogum se zopet vzravhati ter se pogrezne, predno sam kaj zapazi o tem. — Alkohol je namreč tak kakor hinavsk, priliznjen prijatelj in takim prijateljem ne smemo niti toliko zaupati, kakor odkritim sovražnikom. Profesor Maks Gruber pravi: „O alkoholu ne moremo nikdar dosti slabo misliti.“ — Alkohol

nikakor ne povečuje življenske sile, temveč poviša le mimogrede čut samostojnosti.

Škodljive posledice neprestanega nezmerne- ga uživanja opojnih pijač.

Enkratna pijanost, kakor tudi je zoperna in katere naj bi se vsakdo zelo varoval, je razmeroma majhno zlo napram posledicam, ki jih ima skoro za vsacega neprestana navada čezmerne-
ga pitja. Take posledice se pokažejo tudi pri ljudeh, katerih zunanost nikdar ni razodevala pijanosti. Če kdo opojne pijače pogosto uživa, predno so učinki zadnjega uživanja takih pijač poravnani, se polagoma prikažejo pri njem oni znaki, ki jih imenujemo alkoholizem ali bolešno pijančevanje. Ali se bodo preje ali pozneje (ali celo nikdar) pojavili in kateri izmed mnogovrstnih učinkov se bodo pojavili pri posameznih, tega ne more nihče o sebi, težko celo zdravnik o svojih bolnikih vnaprej določiti. Vsaj tudi zastrupljenje s svincem, ki se pogosto pojavi pri lončarjih in črkostavcih, različno učinkuje, včasih takoj, včasih pozneje in smrtonosno, včasih pa brez vsacih posledic.

Draženje želodčne sleznice po opojnih pijačah provzroča najčešče želodčni katar in želodčne oteklina. Jetra najprvo otolste (sprijenje jeter), a se začno pogosto vsled sprijenja njih staničja krčiti ter prenehajo s svojo delavnostjo z izločevanjem žolča, ki je za življenje potreben ter se strdijo (cirhosa jeter) s čimer se moti vsa menjava snovij v telesu. Srce vsled zaužitega alkohola hitreje in močnejše bije, kmalu se po-

javi otolstenje srca, s časoma se poveča (razširjenje srca, Bierherz), k temu pride vnetica in končno nastopi mrtvoudnost in s to smrt.

Pogosto nahajamo pri pijancih vnetje in skrčenje ledvic, ki so za izločanje telesne vode neobhodno potrebne. Vsled neprestanega zauživanja alkohola obole mozgovi živci, kar provzroča tresenje pijancev (nem. „tatterih“) in škodljivi vpliv pijančevanja na živce in tanke krvne žilice v možganih provzroči pogosto smrt vsled otrpnjenja možganov. Ena tretjina do dve petini umobolnih po blaznicah trpi na pijanski blaznosti ali na takih boleznih možgan, ki so posledica zlorabe opojnih pijač. Razmeroma najmilejši posledici pitja vsled navade sta protin in revmatizem.

Res so nekateri ljudje, ki dosežejo visoko starost in se precej dobro počutijo kljub temu, da uživajo mnogo opojnih pijač. A to so ravno one redke, srečne izjeme. Celo najumnejši zdravnik ne more o kom reči, da spada med te redke izjeme; toliko manj pa more to presoditi navaden človek ali in koliko sme redno piti, da ga prej ali slej ne bode napadlo kako zlo izmed onih, ki smo jih navedli. — V veseli domovini piva, v Monakovem, umrje povprečno od 100 moških po 7 vsled boleznega spridenja srca in v 15 švicarskih mestih so našli, da vsaki deseti moški umrje na bolezni, ki je nastala vsled preobilega uživanja alkohola, ali pa katero je to uživanje pospeševalo.

Vsled kužnih bolezni, pljučnice, jetike in ranske mrzlice umro pijanci preje nego vzdržljivi in zmerni, kar se je opazovalo pri zadnji koleri v Hamburgu, v rusko-turški vojski in v angleški Indiji. — Neki an-

gleški zdravnik je rekel za časa kolere, da bi se moralo nad vsako žganjarno napisati: „Tu se prodaja kolera.“

Hujše nego na telo učinkuje alkohol na duh in čuvstvovanje človeka. Opojne pijače se zauživajo, da bi se prišlo v dobro voljo, da bi se odgnala otožnost. Otožen in slabe volje je pa človek pogosto tedaj, če izprevidi, da je kaj zamudil, če je bil zanikaren ali nespameten, ali pa če vidi pred seboj napore in skrbi in se obenem boji, da jih ne bode mogel premagati. Kdor je iz tega vzroka slabe volje in ostane trezen, premišljuje, kako bi zamujeno nadomestil, posledice nespametnega ravnanja in zanikarnosti odvrnil in se bode morebiti po notranjem boju odločil, napore, skrbi in nevarnosti, ki mu jih nalaga njegov poklic ali druge njegove dolžnosti vzeti na rame. Kdor pa v nevolji pograbi steklenico, ne bode tako storil. Začetskoma sicer izgine slaba volja že po zaužitju par kozarcev; očitanje vesti, misli na predstoječa naporna in skrbi polna opravila izginjajo v mračni nejasnosti in se končno popolnoma poizgube; ako se slaba volja prežene na ta način, čuti človek neko gotovo brezskrbno prijetnost, kateri se uda zavračajoč vsako opominjanje na pozabljeno. To učinkovanje pa polagoma oslabi pri onih, ki pijo iz navade tako, da je končno treba namesto kozarcev popiti že steklenice. Kdor se je pa navadil v dosego zadovoljnosti s samim seboj in brezskrbne zadovoljnosti napiti se, pri tem neha vest opominjati na stremljenje postati boljši, pametnejši in gorečnejši; z mislijo na to, kar je treba nadomestiti in dohiteti, poneha tudi vsako zavedanje dolžnosti s pred-

stavo truda in skrbi, ki jih je treba uporabiti, vsako stremljenje in napredek. Pod vplivom pripite brezskrbnosti in zadovoljnosti s samim seboj izginejo polagoma vsi oziri do drugih, do blaginje družine, sodrugov in občnosti, oslabi sramežljivost, poizgube se vsi pomisleki, ki zadržujejo treznega, vdati se svojim čutilom, pri skupnem delu, nedelaven stati na strani, sebe in druge izpostavljati nevarnostim in škodi, dà, celo svojce prepustiti zanemarjenosti, bedi in poginu.

Kakor hitro je alkohol objel čute in razblinil samosvestnost, postane človek svoji okolici nevaren po svoji živalski sirovosti.

Kralj Aleksander Veliki je v pijanosti ubil svojega prijatelja izza mladih let, Klita, za katerim je potem bridko žaloval. Kralj Longobardov, Alboin, je v pijanosti prisilil svojo soprogo Rozamundo, da je pila iz črepinje svojega ubitega očeta Kunimunda, a padel je kot žrtev maščevanja, ki ga je izzvalo to grozodejstvo. Tudi nemški cesar Venceslav je izgubil vladarstvo, ker je bil vdan pijači. Kdo še ni slišal o slučajih, ko so pijani spravili življenje drugih v nevarnost, so svojega bližnjega telesno poškodovali, dà, celo usmrtili, nie glede na ' huda žaljenja, katera so morali pretrpeti družinski člani in prijatelji vsled vpliva opojnih pijač. In koliko je onih, ki so si z alkoholom v prejšnjih letih napravljali dobro voljo ali si ž njim skušali večjo živlensko moč pridobiti, ki potem končajo svoje bedno življenje v slednji pijanosti, s katero so si napravili žalostni pogum za samomor, ker so prepozno razkrinkali hinavskega prijatelja ter so se vedno globokejše po-

grezali. Kolika nesreča je zadela posamezne družine radi zanikarnosti pijanega železniškega čuvaja ali vlakovodje! V jeseni 1898 je napadla kuga dva človeka, ki sta tudi umrla, ker sta se okužila z bacili kuge, ki so jih za vednostna raziskavanja gojili v splošni bolnici na Dunaju. Zanikarnost pijanega sluge je bila vzrok, da je milijonom prebivalcev Dunaja resno pretila kuga.

Tako alkohol v onem, ki se mu je vdal, popolnoma zamori, spoznanje samega sebe, gospodstvo nad seboj, moč volje in čut dolžnosti, sramežljivosti in npravnosti, da, vsako navadno previdnost; on pokvari značaj, posurovi čut in uniči družinsko življenje. Mnogo dobrih in nadarjenih poštenih in pridnih mož je za vedno odtujil delu, družini, resnim namenom življenja, katerim so sicer poprej služili. Neštevilne so žrtve pijančevanja v raznih slojih človeške družbe, četudi je širšim krogom znanih razmeroma malo slučajev. Znano je, da so bili Indijanci severne Amerike in afrikanski zamorski rodovi uničeni z „ognjeno vodo“, namreč z žganjem, katerega so jim Evropejci prinašali. — Zamorski poglavar Cetewajo se je postavil v bran, da bi se njegovim zamorcem „izžgali možgani“!

Od umobolnih, ki so v blaznicah, jih je mnogo vsled pijače zbolelo na umu, kakor je bilo poprej omenjeno. Padavico, duševno slabost, zločinska nagnenja, da, tudi bolešno nagnjenje po pijači nahajamo pogosto pri otrocih in vnukih ljudi, ki so bili pijači vdani, tako, da pravi francoski zdravnik za blaznost, Legrain: „Dve tretjini vseh pijancev so potomci pijancev.“

Večina teh nesrečnežev bi se bila rešila, ako bi se jih bilo dosti zgodaj poučilo, da se iz navade, ki se

smatra kot nedolžna, lahko razvije nagnjenje, kateremu se ne bodo mogli zoperstaviti ali, da so radi prirojene telesne in duševne slabosti napram učinkom alkohola občutljivejši kakor drugi. Za take je vsaka opojna pijača posebno nevarna; oni se morajo strogo varovati vsake kaplje, ako hočejo, da ne bodo zapadli nesrečni pijanosti, h kateri so že od rojstva nagnjeni.

Od onih, ki so bili v letih 1895 in 1896 na Dunaju in v Korneuburgu obsojeni radi težke telesne poškodbe, je postala polovica, od onih, ki so bili radi zoperstavljanja napram oblastvom in redarjem, štiri petine zločincev vsled vpliva opojnih pijač.

Policijska oblastva so dognala, da se tako na Dunaju, kakor tudi v nemških in švicarskih mestih največ kaljenja miru in največ nasilstev pripeti v sobotah in nedeljah. In zakaj? Ker se ta dva dneva mnogo več pije kakor druge dni. Angleški nadsodnik je rekel, da bi se lahko zaprlo devet desetih angleških ječ, če bi se posrečilo angleško ljudstvo vedno trezno ohraniti. Sloveči angleški državnik Gladstone se je izrazil, da alkohol napravi večje opustošenje nego kuga, lakota in vojska skupaj.

Alkohol in otroci.

„Rak-rana našega časa je,“ pravi dunajski vseučilišni profesor, dvorni svetnik Nothnagel, „da se daje otrokom pri obedu vino in pivo,“ in feldmaršal grof Moltke je imenoval „naravnost zločinstvo“ uporabljati alkohol pri otrocih. Za nežne in občutljive otroške živece so že najmanjše količine zelo škodljive in posle-

dice so pogosto za celo življenje otroka pogubonosne. — Profesor Kassovitz, ki ima kot predstojnik dunajske otroške bolnice posebno veliko priložnosti opazovati pojave bolezni pri otrocih in spoznavati učinkovanje rednega uživanja tudi majhnih količin vina in piva na otroke, obsoja najostrejše vsako dajanje bodisi katerekoli opojne pijače otrokom. Krči in božjast, motenje teka, bolešno otekanje jeter, ki narastejo včasih do neverjetne velikosti, razburjenje pri mrzlici (ki drugače omaga), blaznost in smrt so se pogosto dognale pri otrocih kot posledice uživanja alkohola.

V svojem spisu „Varujte otroke opojnih pijač“ pravi doktor zdravilstva Mihael Schacherl: „Otroški možgani in živčevje so, kakor celo telo, neizrekljivo nežni, občutljivi ter so šele v razvoju. Otroški možgani so v primeri z drugimi deli telesa mnogo bolj napolnjeni s krvjo. Treba je le, da večje zdraženje bolj trdo potrka na duri delujočih možgan in že lahko nastanejo pogubonosne posledice. Ustrašenje, hipni vpliv nenavadnega zdraženja po močnem krik, hudem poku, politju z mrzlo vodo ali hipnem vzdramljenju iz spanja lahko povzroči najhujše živčne napade, najhujši krč, ki se vgnezdi in nadleguje človeka daleč v mladeniško in deviško starost.

In ravno tako nenavadno razdraženje možgan in živčevja povzroči strup alkohol.

Alkohol vpliva na neugoden način na duševno delovanje, sposobnost možgan, razumevanje in spomin pri otrocih. — Dr. Schacherl se sklicuje v dokaz svojih trditev na poizkuse, katere je imel dr. Kende priložnost napraviti pri večjem številu otrok v bolnici za bolne

na živcih. Povsod se je pokazalo, da so se po zaužitju tudi najmanjših količin ($\frac{1}{2}$ do 2 decilitrov) vina duševne zmožnosti pri otrocih zmanjšale.

Pri 591 učencih in učenkah neke dunajske ljudske šole se je natančno opazovalo, da se oni otroci lažje in rajše uče in imajo radi tega boljše uspehe, kateri ne dobe nikoli ali samo izjemoma vino ali pivo; nasprotno pa je pri onih, ki dobe vsaki dan takih pijač ali pa še celo žganja.

Zdravnik dr. Demme pripoveduje, da je neki $10\frac{1}{2}$ leta stari deček, ki je použil vsaki dan 150—200 gramov vina, izgubil spomin, katerega je pa zopet dobil, ko ni dobival vina, a ga čez nekaj dni zopet izgubil, ko je použil 3 decilitre piva.

Žalibog, da se često dogaja, da se daje otrokom pri slavnostih, ob sejnih, pri birmi i. t. d. toliko piva in vina, da se opijanjajo, da se prigovarja mladeničem in dekletom, naj se navadijo pijače, katere se še niso privadili in to pogosto z utemeljevanjem, da se po zaužitju mastnih jedi ne sme piti voda. — Majhni otroci se v takem slučaju ne morejo braniti, večji pa, ki so boljše podučeni, pa bodo tako zahtevo odklonili, rekoč, da si bodo žejo utešili z vodo; s tem bodo pridobili pri pametnih na spoštovanju, nespametne pa bodo morebiti osramotili ali pa razjezili.

Ako ni dobiti dobre vode ali mleka, ali če se hoče ustom napraviti neškodljiv užitek, je priporočati posebno poleti v prvi vrsti kozarec naravne limonade, katero si lahko sami napravimo. Sok limone se iztisne v pol litra mrzle vode, ter se osladi s sladkorjem. Sedaj se sploh dobi v mnogih krajih neskipele sadni ali grozdni

mošt, ki ima pomešan s kislo vodo ali tudi brez nje, izboren okus. Kakao, mlečna kava, čaj z mlekom ali limono so dobre gorke pijače, ki pri zmernem tudi vsakdanjem uživanju ne vplivajo škodljivo.

Koliko velja alkohol?

Opojne pijače so najdražje za one, ki imajo najmanj premoženja; ne samo zato, ker je tu razlika v ceni za prodajo na drobno in debelo še mnogo večja, kakor pri drugih stvareh vsakdanje rabe (kdor kupi sodček piva v pivarni, plača manj, kakor pa če ga isto množino kupi po kozarcih od oštirja), ampak tudi iz sledečih razlogov:

1.) Kdor ima dovolj, da se dobro hrani, lažje zopet poravna slabenje svojega zdravja in škodo, ki mu jo je učinil alkohol. Praznemu želodcu alkohol najbolj škoduje.

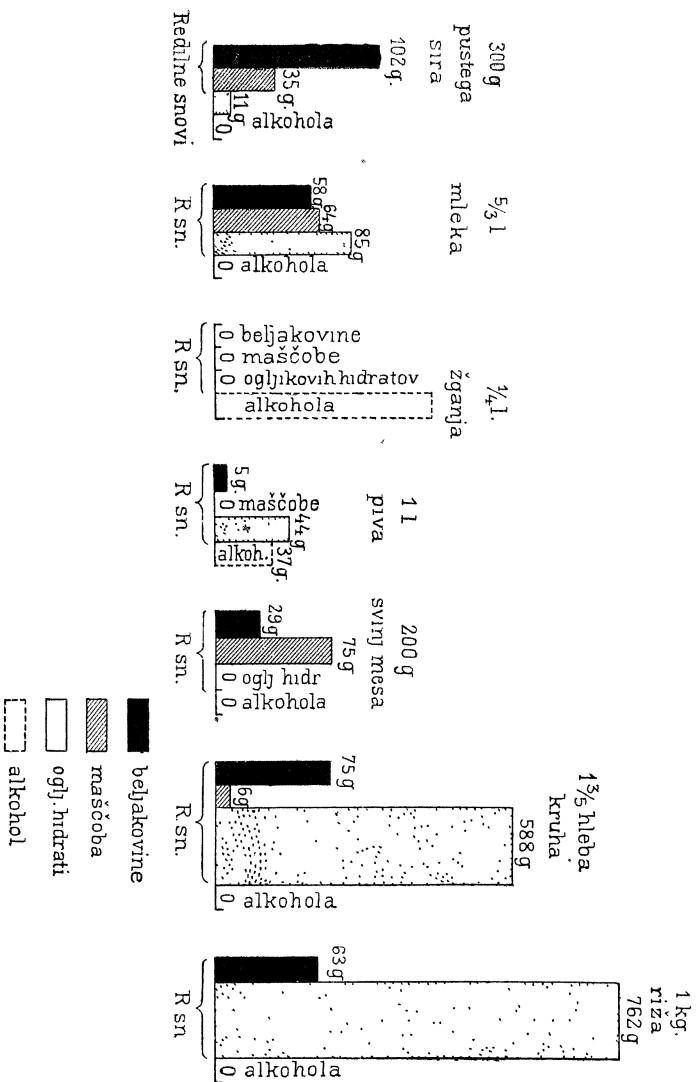
2.) Kdor razpolaga z malo denarjem, prihrani troške zabave, ki mu jo nudi gostilna pri svojcih na potrebnih zdravi hrani, na stanarini ali na obleki in oškoduje na ta način najhujše lastno zdravje in zdravje svojcev. Koliko bolezni nastane vsled slabe obleke, mrzlega in vlažnega stanovanja, radi tega ker stanuje mnogo ljudi v enem samem prostoru. Koliko ljudi umrje vsled nezadostne, slabe hranitve? Gotove snovi morajo biti v naši hrani v dovoljni meri, da telesno moč ohranijo, to so: beljakovina, katero uživamo v mesu, mleku, siru, jajcih, rižu in kruhu, ogljikovi hidrati, glavna sestavina rastlinske hrane in maščoba.

V nastopni sliki se vidi, koliko se kupi za 40 vin. beljakovine , ogljikovih hidratov in maščobe v siru, mleku, pivu, svinjskemu mesu in rižu.

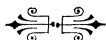
Za 40 vinarjev se dobi približno 1 kg vzhodno-indijskega riža, v katerem je 12krat toliko beljakovine in 17krat toliko ogljikovih hidratov kakor v 1 litru piva, ki velja približno ravno toliko. V 20 dekagramih svinjskega mesa je 6krat toliko beljakovine in poleg tega 75 gramov maščobe, ki v pivu popolno manjka. Sir ima največ beljakovine, v mleku se dobi od vsake snovi nekaj in vendar veljajo 3 litri mleka skoro toliko, kakor 1 liter piva, v katerem je manj kot polovica ogljikovih hidratov, prav malo beljakovine in prav nič maščobe. Družina, ki izda na dan samo 40 vinarjev za pivo ali žganje, katero nima nobenih potrebnih redilnih snovi v sebi, vrže v 1 mesecu 12 kron proč, za katere bi dobila skoro 100 litrov mleka, približno 90 kilogramov navadnega in 60 kilogramov finega kruha, 30 kilogramov riža ali 60 kilogramov belega fižola (ki ima $\frac{1}{5}$ beljakovine, $\frac{1}{2}$ ogljikovih hidratov, ali pa bi si nakupila od vsakega teh živil toliko, da bi se primerno in prijetno hranila.

V Avstriji se popije na leto okroglo 20 milijonov hektolitrov piva, 5 milijonov hektolitrov vina in 3 milijone hektolitrov žganja (s $33\frac{1}{2}$ odstotki alkohola).

Ako računamo 1 liter piva 30 vinarjev, 1 liter vina 80 vinarjev in 1 liter žganja (40 malih kozarčkov po $2\frac{1}{2}$ cl) 160 vinarjev, znaša letni izdatek na opojnih pijačah 1500 milijonov kron, torej samo 200

milijonov manj nego so znašali leta 1902. vsi državni izdatki, ali 300 milijonov več kakor so znašali vsi direktni in indirektni davki s pristojbinami, državnimi dohodki od soli, tobaka in loterije. — Ako razdelimo teh 1500 milijonov na moške prebivalce v Avstriji, ki so nad 15 let stari, tedaj odpade na vsakega na leto okrogla svota **172** kron, torej na dan **48** vinarjev kot izdatek za opojne pijače. — Ako se primerjajo prejšnja izvajanja z vrednosti živil, mora vsakdo priznati, da se je teh 48 vinarjev odtegnilo boljši uporabi, da bi se z njimi tisoči bolje hranili ali oblačili, stanovali v boljših stanovanjih; vrhutega bi bile pa neštevilne družine obvarovane nesreč, ki jih je povzročil alkohol. Izračunalo se je, da bi se za 2500 milijonov, ki se v Nemčiji izdajo za opojne pijače nakupilo toliko pšenice (torej najboljšega žita za kruh), da bi vse ladije celega nemškega brodovja mogle peljati komaj desetino tega žita in prav pravi dr. Helenius, da bi Nemci še bolje storili, če bi vrgli vse to žito v morje, kakor da izdajo tako grozovito veliko svoto za alkohol; kajti prihranili bi si one velike troške, katere jim povzroča vzdržavanje vsled uživanja alkohola obolelih, zblaznelih in hudodelcev, ki se nahajajo v bolnicah, blaznicah in jetnišnicah in dalje tudi oskrbovanje njih svojcev, ki si sami še ne morejo služiti kruha.

Nevaren prijatelj.

Povest za staro in mlado.

Spisal:

Ferdinand Frank.

Poslovenil:

F. G.

Trije tovariši.

Ivan Vesel, Artur Velikan in Mirko Mušica so bili najboljši učenci najvišjega razreda ter neločljivi prijatelji.

Prostega popoldne pozimi so z mnogimi drugimi učenci naredili velikanskega snežnega moža in Artur, največji izmed vseh, bi mu moral zatakni jelkovo vejico kot perjanico. Pri tem so ga kepali njegovi tovariši; branil se je proti temu napadu, pa je pri ruvanju tako nesrečno padel na tla, da si je izvinil desno nogo.

Po zdravnikovem naročilu je moral najmanj osem dni mirno ležati v postelji. To je bila za živahnega dečka strašna muka in koprneče se je veselil dan za dnem obiska svojih dveh prijateljev.

Ta dva sta se mnogo razgovarjala ž njim in sta obžalovala, da mora ravno sedaj zamujati pouk, ko poučuje gospod učitelj o človeškem telesu. Živahno so razpravljali o tem in kmalu je Artur mnogo izvedel od njih: kakšen je notranji ustroj človeškega telesa, kako prehajajo redilne snovi v kri in da je za zdravje potrebna primerna hrana, zadostno gibanje in zdravo spanje. Posebno sta naglašala, da gospod učitelj alkohola nič kaj ne ceni ter je učence zelo svaril pred uživanjem opojnih pijač. Strme so slišali, da ima vsaka opojna pijača več ali manj strupa v sebi in da

ima strahovite učinke. Pri tem je omenil Ivan, da je njegov oče ravnokar odpustil Krištofa iz službe, ker je začel celo med delom piti žganje. Samo enkrat je Ivan iz radovednosti poskusil žganje in tistih par kapljic ga je na jeziku tako peklo, da jih je takoj izbljuval. Taka tekočina pač zasluži ime „ognjena voda“.

„Ne bodi no tako neumen!“ pravi Artur smeje; „če grem materi kaj kupit v prodajalno, mi da prodajalec vselej kozarček likerja. Ali ta je dober; kar raztopi se na jeziku! Kaj tako finega se že sme poskusiti.“ — Med tem je pa Mirko tiho sedel. Gotovo se je spominjal svojega strica, katerega vidi večkrat pijanega hoditi po mestnih ulicah. Tudi njegov oče, sicer vrl zidar, se ne brani kakega kozarčka in je že pogosto prišel ob sobotah pošteno nadelan domov.

Artur pravi, da prav rad gleda pijance, ker so tako smešni in je takrat vsaj kaj smehu. Ivan pa pravi, da se tako ne sme govoriti in da se mora pijancu toliko izogniti, kolikor je le mogoče, ker pijanec ne ve kaj dela. Njegov oče sovraži vse pijance, ker so hudobni in nevarni ljudje. Pijan človek je vsega slabega zmožen, on priseže po krivem, preklinja Boga, provzroči požar, psuje in muči ljudi ali jih pa celo ubije. „Nekaj se mi ne dopada,“ pravi Mirko, „in sicer to, ker zdravniki uboge živalice, kunce, morske prašičke in pse tako upijanijo, da poginejo.“ — „Pojdi no“, odvrne Ivan, „to se zgodi samo zato, da se ljudem pokaže, da je alkohol v resnici strup.“ — „Mi vendar nismo kunci!“ poseže Mirko vmes. — „Popolnoma prav,“ odvrne Ivan, „a mi imamo enake organe, kakor te živali: želodec, jetra, ledvice, srce itd. Alkohol

vpliva na človeka ravno tako, kakor na žival. Je pač skoro popolnoma enako, samo ta razlika je, da majhna žival takoj pogine, med tem ko pijanec počasi mori samega sebe. Vse strupe skrbno zapirajo, volčjih črešenj in mušnic se vsi ljudje varujejo, žganje pa vlivajo v sé, kakor bi bili brezumni.“

„Stara Lenka poleg nas,“ pravi Artur, pomoči žužico svojega rejenčka v žganje, če je otrok nemiren in ko bi vidva videla, kako poželjivo jo potem maliček oblizuje. Potem pa zaspí kakor polh in Lenka ima mir pred njim.“ — „Le pazi naj, da otrok ne bode nekoč za vedno zaspal, kakor vpijanjen kunec,“ pravi resno Ivan. — „Fej!“ zakliče Mirko, „končajta vendar enkrat s temi grdobijami. Sedaj moram domu.“ — „Ako bo-deš kaj videl Okorna, povej mu, da ga lepo pozdravljam. Kakor hitro bode moja noga zdrava, se bomo pa zopet kepali!“ je vpil Artur. „Pozdrava ne morem sporočiti,“ pravi Ivan žugaje s prstom, ker se Okornu izogibljem na deset korakov; bodemo raje prihodnji teden zopet naredili sneženega moža.“ „Pa pozdravi se,“ reče Mirko pri slovesu ter odhiti domov, da izdela nalogo za prihodnji dan.

Volitev stanu.

Hitro so tem trem tovarišem pretekla šolska leta in resno življenje se je imelo pričeti. Bilo je meseca julija, ko so mirno sedeli v vrtni lopi Ivanovega očeta, ki je imel tik pred mestom velik zelenjadni vrt. S tem, kar je dobil za pridelke vrta, je marljivi mož pošteno in pametno preživel svojo družino.

„V enem tednu smo prosti,“ zakliče veselo Ivan, „kaj bodeš ti potem začel, Artur?“ — „Naš notar me bode v začetku meseca vsprejel kot pisarja in zelo se že tega veselim,“ odvrne ta. „Nehaj vendar,“ meni Ivan, „cel dan dolgočasne stvari prepisovati, to bi meni ne ugajalo.“ — „Tega pač ti ne razumeš,“ zareži Artur, „ni se mi treba tako truditi, kakor se drugi ljudje. Kmalu postanem pravi kancelist in vidva bode ta debelo gledala, kako fin gospod bom lahko postal!“ — Ivan pa veselo reče: „Jaz postanem vrtnar kakor moj oče, potem lahko tako živim, kakor nam je priporočal gospod učitelj: mnogo gibanja v prostem zraku, ponoči dobro spanje in mnogo menjave pri delu . . .“ „Ti si pravi dolgočasnež,“ seže Artur razburjeno v besedo, „niti trohice častiželjnosti ni v tebi. In kaj pa s teboj, Mirko?“ — „Jaz ostanem pri tem, da se izučim za ključavničarja in strojnika,“ reče Mirko mirno, „tu je še najboljšega pričakovati.“ Artur je zaničljivo zmigal z ramama.

Naenkrat se je zaslišalo s ceste hripavo petje in glasen prepir. Iz nasproti stoječe žganjarne sta se prigugala dva pijanca, držala sta se za podpazduho ter kolovratila po široki cesti zdaj na levo, zdaj na desno. Artur se ni mogel vzdržati smeha, ker sta se mu tako smešna zdela. Kar je začel eden zopet peti s hripavim glasom, iztrgal se je s silo od svojega spremljevalca in nato se je začelo glasno rjojenje in zabavljanje, da so si mogli dečki ob plotu ušesa mašiti. Čez nekaj časa je žganjarskima bratcema odrekel glas, objela sta se okolu vratu ter pričela jokati. Miroslov je zardel sramote, ker je v enem pijancev spo-

znal svojega strica Karola. Ta je hipoma izgubil ravnotežje ter se je zvalil v cestni jarek. Njegov spremljevalec ga je hotel držati, a se je zadel z glavo ob drevo ter si prebil čelo, da se mu je kri pocedila po nosu. Končno se je še ta zvalil v cestni jarek, kjer sta oba obležala.

Jeze in sramote tresoč, se je obrnil Mirko od groznega prizora. „Uboga teta,“ je vzdihnil tihoma, „ona gotovo čaka doma z otroci na zapiti denar! Kolikokrat sem ji moral že nesti hleb kruha, ako niso imeli ničesar jesti; in pozimi pridejo ubogi otroci k nam, da se nekoliko pogrejejo. O to je sramota za celo našo družino; skoraj si ne upam na ulico!“

Ko so se vrnili v vrtno lopo, je rekel Ivan: „No, Artur, ali še ne verjameš, da je žganje strup? Gospod učitelj ima prav, da zahteva, da mu obljubimo pred 20. letom žganja se ne dotakniti.“ „A kaj“, se je zasmejal Artur, „ta ima vedno kaj posebnega, on ne bode sveta predrugačil. Sploh pa to ni nič hudega, če se popije čašo vina ali piva; tega se pač ljudem ne more prepovedati in škoduje to gotovo nič!“ „Popolno prav,“ je rekel Mirko, „a kdor se navadi piti mnogo vina in piva, težko ostane pri tem; tak se potem loti tudi žganja in žganjepitje, je velika napaka. Meni se vselej gabi, ko stric stopi k nam v sobo. Vedno mu diši tako ostudno iz ust; tudi njegova obleka diši po žganju in vselej se mu izmuznem, če me hoče objemati. Fej!“ — „Jako ste fini,“ se roga Artur, „v osmih dneh me ne briga učitelj prav nič več, njegovih pridig sem že davno sit. Notarjevi pisarji gredo vsak dan v gostilno „Pri Kroni“ in moral bi se jih sramo-

vati, če bi rekel: Jaz ne smem k vam sesti, obljubil sem učitelju, da bom pil le vodo; to bi bilo preneumno.“ — „Stori, kar hočeš,“ je mirno odvrnil Ivan, „zastupi se tvojim pisarjem na ljubo, meni je to pač vseeno!“ „Nehajta vendar že enkrat!“ je posegel Mirko v besedo, „igrajmo se rajše nekoliko pred hišo, da pridemo na druge misli!“

V mladeniški dobi.

Iz Arturja so se takoj prve dni norčevali njegovi tovariši radi njegovega treznega življenja. To se mu je zdelo preneumno. „Saj vendar nisem šolarček,“ si je mislil, „in s svojim denarjem lahko storim, kar hočem.“ V pričetku je naročil „Pri Kroni“ samo kozarec kave. A kmalu mu je bilo predolgočasno, če je igral biljar ali gledal igro s kartami, privoščil si je kozarec piva in končno še mal kozarček žganja, da se potlači pivo, kakor menijo gostje. Gospodje v posebni sobi tudi tako delajo, gospod župan, gospod notar, gospod zdravnik itd.; naš pisarček se je začel čutiti „mladega gospoda“, torej se ni mogel pustiti osmešiti z vedno kavo. Saj so mu vendar njegovi tovariši v pisarni stokrat rekli; da je stara babnica, „kofetarica“. Hotel jim je pokazati, da tudi kaj prenese. Pri svojem delu se ni nič kaj požuril, pri tem je pogosto mislil na igro pri biljardu ali kartah in na slabe šale, ki so jih zbijali gostje ter je tako vsaki dan že vnaprej užival veselje pivnice.

Med tem je Ivan Vesel cel dan pridno delal na vrtu. Ako je zjutraj zgodaj s svojo košaro polno ze-

lenjadi šel mimo ključavničarske delavnice gospoda Fernava, kjer se je učil njegov prijatelj Mirko, tedaj ga je prijazno pozdravil, ker tudi ta ni imel dosti časa ozirati se.

Ivan in Mirko sta redno obiskovala obrtno nadaljevalno šolo, kjer sta pod vodstvom spretnega učitelja poglobila svoje znanje. Ta jima je podrobno razlagal o ustroju človeškega telesa in jima je s pomočjo zato napravljene svetilke kazal notranje dele (organe) človeškega telesa. Nista se ravno malo začudila, ko sta slišala, da se srce poveča vsled vednega in obilega zauživanja piva, da se močno otolsti in odpove končno svojo delavnost tako, da v Monakovem približno skoro vsak deseti mož boleha na spridenju srca. S strahom sta slišala, da trpi želodec pivcev trajno na vnetju želodca, kar provzroča težje prebavanje jedil, da se jetra potrdijo, s čimer se ovira izločanje žolca in prebava, da se skrčijo ledvice ter postanejo nesposobne izločati vodo, da tudi v možgane sili kri, vsled česar nastane glavobol, omotica, mrtvoud in pogosto celo duševne bolezni (prijanska norost). Na ta način sta se oba prepričala, da alkohol, če se ga uživa neprestano in v obilni meri, nežne dele telesa polagoma predrugači in uniči, da postane pijanec svoj lastni grobokop.

Tako je hitro preteklo nekaj let; mlada človeka sta si nabrala koristnih naukov, a sta pri tem ostala vesela in otroško poštena, ne da bi obiskovala gostilne. Pogosto sta prijatelja vabila tudi Arturja, naj hodi k predavanjem gospoda učitelja, a sta slabo nalletela. „Sitna starčka“, je zarenčal nad njima, „ne po-

slušajta vendar neumnosti, ki vam jih učitelj pripoveduje! Jaz že sam dobro vem, kaj mi je storiti.“

Prišel je čas, da so bili prijatelji potrjeni k vojakom. A kakor vse v življenju, tako Artur tudi tega ni smatral resno. Ko je bila njegova usoda odločena, pridružil se je tropi mladih ljudi, ki so si okinčali klobuke s cveticami. Novaki so se najprvo napili, da so postali pogumni, potem so prepevaje in vriskaje hodili po ulicah, so zopet pili in ko niso bili več pri pravi pameti, so podirali ograje, pobijali okna i. t. d. Seveda je Artur povsod navdušeno sodeloval in se je končno tako upijanil, da so ga morali tovariši nesti domov, kjer se je oblečen in obut vrgel na posteljo in kakor klada spal do drugega dne opoldne. Pokazal je svojim drugom v pisarni, kaj zna.

Ivan pa je šel mirno domov ter je obžaloval, da bode njegov stari oče moral nositi vso butaro dela. Najbolj žalosten izmed vseh pa je bil Mirko. Njegovega pijači udanega strica je zadel mrtvoud in pustil je družino v veliki bedi. Mirko jo je podpiral, sedaj pa, ko bode pri vojaki, bode sam potreboval pomoči. Tudi doma mu ni vse ugajalo. Njegov oče, ki je bil zidar, je sicer poprej zmerno pil in je popil vsak dan k večjem le po dva kozarčka žganja, da se je „pokrepčal“, kakor se je sam izrazil. Sedaj se je pa pijači vedno bolj udajal in posledice so se že začele kazati. Stavbinski mojster, pri katerem je bil uslužben, ga je večkrat pijanega zalotil; oče je pričel površno delati in radi tega se mu je zmanjšala plača. Stari Mušica se je radi tega napil od jeze, se sprl s stavbinskim mojstrom, ki ga je isti trenotek odpustil iz

službe. Vstopil je drugje v službo kot navaden dninar; zaslužil je malo, a je ob sobotah še manj prinašal domov. Pričel se je v družini kreg in prepir, žena in mali otroci so jokali, Mirko pa je moral pomagati s tem, kar je prihranil. Tega je bilo sedaj konec. Mirko je moral z doma, ker ga je klical cesar.

Pri vojakih.

Najbolj je goljufalo vojaško življenje Arturja. Sanjnil je, da bode kot ponosen jezdec predstavljal imenitnega gospoda. A varal se je bridko. Skromno je moral ubogati in vsako grajo tiho pogoltniti, kar ga je najbolj jezilo. Dan za dnem stroga služba in veliki napor, to mu je sčasoma postalo neznosno. Utrujen po službi in slabe volje je večkrat, kot je bilo treba, pohitel v vojaško gostilno ter izplakoval svojo jezo z žganjem, katerega je kozarec za kozarcem vlival v se. Uganjal je razne burke in pripovedoval vsakovrstne neumnosti, prepiral se s tovariši in se pogosto popolnoma pijan prigugal na svojo slamnico. Mnogokrat je moral neprosto voljno zamenjati slamnico s trdim ležiščem v zaporu, ker je bil v službi malomaren, ali pa, ker se je zoperstavljal svojim predstojnikom, ali pa prišel šele po mirozovu domov. S silno nevoljo je pričakoval, da sleče vojaško suknjo. Komaj je prišel iz vojašnice, se je pridružil nekaterim pijanim bratcem in šli so iz gostilne v gostilno. Da se je ta slavnost dostojno zaključila, je Artur stavil, da bode izpil deset kozarčkov žganja z jajčnimi rumenjaki, katero pijačo imenujejo „nogolom“. Dobil je stavo. A njegovo stanje

je bilo nepopisno. Nič več ni vedel, kje je in njegovi pijani tovariši so ga pustili obležati pred nekimi večnimi vrati; za slovo pa mu je še vsak dal brco. Zato pa je „gospod“ Artur prišel na prav cen način domov, namreč — po odgonu.

Ivan pa cel čas, kar je bil pri vojaki, ni šel v gostilno, potrpežljivo je prenašal zabavljice svojih tovarišev, ki so ga nazivali „vodni hrošč“. Vsaj je doživel pri vojaki marsikak grozni prizor, kar ga je še bolj utrdilo v njegovem sklepu: ostati zmeren in vzdržen.

Nekega večera je prišlo več vojakov pijanih v vojašnico. Nekateri so pričeli pri vhodu glasno prepevati. Kar stopi prednje častnik ter jim zapove molčati. Vsi so ubogali razen nekega novinca, ki se je porogljivo posmehoval ter na ukor častnika izustil nekaj zabavljic. Častnik je hotel popolno pijanega zagrabit za vrat ter ga odpeljati v zapor. Novinec se je ves besen iztrgal častniku ter mu dal krepko zaušnico. Ko so tovariši to videli, so se hipoma streznili, so obledeli in se molče splazili v svoje spalnice. Prešeren vojak bi moral biti ustreljen radi tega hudega pregreška zoper vojaški red. Upoštevali so pa njegovo mladost in popolno pijanost ter ga v toliko pomilostili, da je bil obsojen le na tri leta zavora na trdnjavi ter je moral taista po prestani kazni še doslužiti. Njegov oče, ubog kmetovalec, je doma zaman čakal na povratek svojega sina, ki naj bi podpiral starega očeta; in kdo ve, kaj je iz njega postalo. Nekoč je bobnar sredi noči zatrobil alarm; v mestu je nastal velik požar in vojaki so morali na pomoč. Pri tej priložnosti se je

Ivan posebno odlikoval. Premišljeni in mirni mož je tvegaje lastno življenje rešil iz goreče hiše dva otroka in njih babico. Drugega dne se je izvedelo, da je pijan delavec povzročil požar. Prišel je z dežele popolnoma pijan domov, se hotel vleči, a je padel z gorečo svečo v roki. Ko so odpravljali razvaline zgorele hiše, našli so ga pod njimi mrtvega, napol zgorelega. Ivan je prejel za svojo srčnost od polkovnika pohvalno pismo priznanje in častno darilo v zlatu. Vedno mu je stopala pred oči strašna podoba napol sežganega pijanca, ki je s svojo strastjo povzročil nesrečo. Prišel je sam pri sebi, da se za celo življenje odpove opojnim pijačam. Kako vesel je bil, ko so minula vojaška leta; sedaj je mogel zopet k svojim starim roditeljem nazaj ter zamenjati puško z lopato!

Prihodnjo nedeljo so sedeli zopet vsi trije prijatelji izza mladih let skupaj v lopici; imeli so si mnogo dopovedati. Mirko je bil že dve leti doma, kajti njegov oče je nepričakovano in na strahovit način umrl. Neka jutra je popil več kozarčkov žganja. Radi tega, ker se je sumljivo opotekal, mu niso pustili nesti polne posode malte po lestvici. A očka je postal osoren ter je zatrjeval, da je bolj trezen, kakor vsi drugi; optal si je posodo. Začetkoma je šlo še dosti dobro. Ko pa je bil že v višini ter hotel stopiti z lestvine prečnice na desko, mu je izpodletelo ter je padel v globino; zadel je z glavo nesrečno ob rob posode za malto ter je bil v hipu mrtev. Vsled tega so Mirkota oprostili vojaščine, ker je moral sedaj skrbeti za svojo mater, brate in sestre. S podvojenim veseljem je pričel delati ter se tako odlikoval, da je dobil službo poslovodje.

Mirko je prišel na vrhunec ter je snoval načrte za prihodnost. — Artur pa je bil tudi ta dan kakor vedno, najzgovornejši izmed vseh. Slikal je svoje življenje pri vojaki z najsvetlejšimi barvami ter se pri tem tako debelo lagal, da sta si druga dva za njegovim hrbtom pogosto namigavala. Saj sta poznala starega bahača in sta mu pustila veljati, četudi stari vrtnar odgonca ni nič kaj prijazno sprejel. To je bilo njihovo zadnje snidenje, kajti sedaj so se njihova pota ločila.

Delo alkohola.

Videlo se je, da bode Árturja nesreča tudi še nadalje zasledovala. Stari notar je umrl in pri njegovem nasledniku so bile že vse službe oddane. Arturju se je končno posrečilo dobiti pri nekem trgovcu službo pisarja. Njegova začetna plača je bila zelo majhna in Artur je bil prisiljen stanovati pri svojem očetu, ki je bil poduradnik pri železnici. Ta je moral začetkoma podpirati celo svojega „gospoda sina“, vendar je upal na boljše čase. Ali, kakor je bilo videti, bode oče zastonj čakal, kajti Artur se ni mogel odvaditi, da ne bi šel danzadnem v gostilno in kavarno. Ker je bil po svojih mislih „gospod“, se mu pač ni spodobilo piti navadno žganje, kakor je delal pri vojaki. Pil je torej vino in likerje, pridno kvartal, in včasih celo z ljudmi dvomljive vrednosti. Ti vsakdanji izdatki so se seveda pomnožili in prišlo je do tega, da večinoma vsaki mesec 15. ni imel niti vinarja več v žepu. Neprenehoma si je izposojeval pri svoji ubogi materi denar; ta je očetu marsikaj prikrila in je sama včasih trpela lakoto,

da je njen „gospod“ sin mogel v gostilno. Artur je tudi včasih slabo jedel; kaj čuda, da si je želodec popolnoma pokvaril. Vsako jutro je zelo kašljal, ker po gostilnah je navadno slab zrak; škodovalo mu je tudi neprestano sedenje in razburjanje pri igri. Če je bral, so ga pogosto bolele oči, in če je zgodaj vstal, ga je napadala nekaka omotica.

Nekega dne je Artur srečal svojega prijatelja Ivana, ki je na hrbtu nesel zelenjad na trg. Artur je tiščal roke v žepe ter ponosno rožljaj z denarjem, ki ga je priigrjal. Prečul je celo noč ter je bil silno razposajeno razpoložen. Potrkal je zaupljivo Ivanu po ramenih ter rekel: „Vendar te enkrat vidim, ti krt; ti se boš popolno pobebil, če boš vedno ril po zemlji. Kdo bi mogel verjeti, da si bil nekoč tako lep dečko!“ Gledal je nekako ponosno na svojega prijatelja, ki je sklonjen stal pred njim. Ivan pa mu je mirno odgovoril: „Naj bi le drugi ljudje pazili na sebe, da ne bodo postali bebasti. Ali se nič več ne spominjaš, kaj smo obljubili gospodu učitelju?“ Nato pa zavpije osorno Artur: „Ti me smatraš še vedno za neumnega šolarčka? Ali sem mari pijanec? Čaša piva ali kozarček žganja ni še nikomur škodovalo; vi, ki vedno le vodo pijete, morate postati bebcí!“ — Ivan je zmajal z ramama. „Noben odgovor je tudi odgovor; tega že ima!“ si je žalostno mislil ter šel na trg.

Dasi je Artur mislil, da zmerno pije, vendar so se vedno bolj in bolj prikazovale na njem posledice tega „zmernega“ pitja. Pogosto je bil čez dan čemerin in malobeseden, osobito tedaj, če ni imel sreče pri igri. Potem se je potolažil, če je po svoji navadi spil

merico vina ali piva ter nato še kozarček konjaka ali likerja. Mislil je: boljše žganje nič ne škoduje. Ni se več spominjal besedi učiteljevih, da žličica konjakovega izvlečka (snovi, iz katere se navadno nareja konjak) umori človeka in da večina konjaka, ki ga dajo bolnikom in otrokom kot rešitelja življenja, vina niti videla ni, ker je narejena iz repe in krompirja. — Kaj je postalo iz prejšnjega, nekoč tako živahnega in zelo nadarjenega dečka! Kakor starček se je plazil okolu in mnogokrat je pozabil naročila, ki mu jih je dal njegov gospodar. Da je spisal navadno trgovsko pismo, je včasih potreboval celo uro in pri soštevnanju je bilo kupe napak. Končno je prišlo do mučnih prizorov med njim in gospodarjem, ki je končno odslovil Arturja. Vstopil je sicer v drugo službo, a ostalo je pri starem. Ako je bil grajan, se je opravičeval s tem, da je bolan. Artur je bil tudi v resnici bolan, kajti alkohol ga je zastrupil; njegovo prebavanje je bilo slabo, možgani razdraženi, duh omračen in volja oslabela. Cele noči ni mogel spati, stokajoč se je valjal po postelji in končno zgrabil za steklenico žganja, da bi umetno izsilil spanje. Pogosto je ponoči skočil kviško ter vpil, da ga preganjajo podgane; zdelo se mu je, da jih vidi pred seboj mrgoleti, dokler ni prihitela njegova mati, ter ga pomirila.

Poklicali so zdravnika, ki je takoj spoznal, da je Artur zelo obolel, da ima, kakor vsi pijanci, ne samo eno, ampak več bolezni. Rekel je, da mu drugače ni pomoči, ako se opojnim pijačam popolnoma ne odreče. Nekaj dni se je Artur zdržal, a pričelo ga je žgati v grlu, in noči, v katerih ni mogel spati, so ga

pripravile zopet do tega, da je prijel zopet za steklenico žganja. Mislil si je: „Sedaj je itak vseeno, rešitve itak ne morem pričakovati.“ A vedno bolj je propadal. On, ki je bil poprej tako ponosen, je izgubil vsak čut poštenja in se ni sramoval prosjačiti pri svojih součencih; vsaki vinar, ki ga je dobil, je takoj nesel v žganjarno. Ljudje so ga vobče imenovali „žganjarskega pisarčka“ in njegovi prijatelji so z grozo opazovali, kako daleč je zabredel.

Poglejmo, kako se je pa godilo ostalima v njihovem poklicu! Ivan se je po preteku svojih vojaških let z dvojno gorečnostjo posvetil vrtnarstvu, kakor bi hotel nadomestiti izgubljeni čas. Obiskoval je druge vrtnarje ter proučeval vrtnarstvo tako, da je kmalu imel daleč na okolu najlepšo zelenjad in najlepše cvetice. Svojega prepričanja se je trdno držal. Popolno se je zdržal opojnih pijač in posrečilo se mu je, odvaditi tudi svoje delavce pijančevanja, dasi so bili vsi brez izjeme navajeni vsak dan piti pivo ali žganje. Zvečer je sedel v vrtni lopici, ob zimskih večerih je popil čašo čaja brez ruma, da bi se ogrel. Njegova pridnost, njegova spretnost in njegovo zmerno življenje so povzročili, da je imel v nekaj letih lepo svotico v hranilnici in da je mogel delati daljnje načrte za bodočnost.

V zadnjem času je Ivan redkokdaj videl svojega prijatelja Mirka, kajti oba sta imela mnogo posla. Kako je bil Ivan veselo iznenaden, ko je dobil od Mirka dopisnico, na kateri mu ta naznanja, da ga bo obiskal! Kakor nekdanj sta tudi sedaj sedela v lopici in Mirko je pripovedoval Ivanu, da je bil zadnji čas zelo vpre-

žen. Dovršil je na državni obrtni šoli v sosednjem mestu risarski tečaj in je marsikatero noč prečul pri risanju in učenju. Razmotrival je o marsikaterem načrtu, kako izboljšati stroje; končno se mu je posrečilo. Ravnokar je dal patentirati imenitno iznajdbo ter se je zvezal z bogatim podjetnikom.

Kako je strmel Ivan nad tem, kar je slišal, še bolj pa nad tem, ko mu je Mirko na tihem povedal, da se misli ženiti in naj Ivan govori zanj pri svoji sestri Štefaniji, ker jo hoče zasnubiti. Stari vrtnar in njegova žena sta bila ponosna imeti tako vrlega moža za zeta, tudi Ivanova sestra je privolila v to in že čez nekaj tednov se je vršila svatba v najožjem krogu družine. Res ni bilo na svatovski mizi ne vina, ne likerjev, kar je pa Ivan opravičeval. Rekel je: „Ljudje trkajo in si napivajo pri krstih, svatbah in pogrebščinah, o godovih, na Silvestrovo itd.: „Na zdravje!“ V resnici pa drug drugega zastrupljajo; tega pač ne more noben kristjan zagovarjati. Ali ni brezpametno, mladega črvička po krstu polivati z alkoholom in takorekoč želeti: „Naj bi malemu enkrat tudi tako dišalo kakor nam! Ali ni brezpametno pri pogrebščinah poplakovati solze žalosti s potoki alkohola, pri čemer si vsakdo misli: „Ubogi mrtvec ne more več piti! Hvala Bogu, nam še diši en kozarček, torej le pridno pijmo, dokler mogoče!“ Da bi pa morebiti umrli še vedno živel, če ne bi bil toliko ljubil strupenega alkohola, na to pač nihče ne misli. —

Veselje na Mirkovi svatbi je pokvaril neljub pripetljaj. Ravno med obedom se je prigugal v sobo Artur ter je jecljaje čestital. Ubožec je izgledal prav

slabo; njegov obraz, poln rdečih lis in mozolov, in njegova raztrgana obleka so s strahom navdale goste. Kljub temu ga je povabil Ivan, naj prisede; Artur se pa ni nič kaj dobro počutil ter je kmalu odšel. Ivan mu je pri odhodu stisnil krono v roko; krčevito je zagrabil Artur za denar ter hitro izginil v bližnjo žgarnjarno.

Ivan je ta dan zadnjikrat videl Arturja, ki se je nekaj časa potikal, popivajoč po mestecu, in potem izginil brez sledu. Za gotovo se sme reči, da je bedno poginil; kje je poginil, se ni moglo dognati. Morebiti je zmrznil v kakem skednju ali je padel v vodo (pravzaprav čudna smrt za pijanca), ali pa umrl vsled pijanske norosti v kaki bolnici ali blaznici.

Nekateri so sicer zatrjevali, da je Artur potomec pijanske rodbine ter so ga s tem opravičevali, da je to napako podedoval, kar trdijo zdravniki o otrocih umobolnih in jetičnih, da je smatrati nagnjenje k pijančevanju in občutljivost njega vplivanja kot podedovano bolezen. Zdravniki vedo v resnici povedati o mnogih žalostnih izgledih take podedovane strasti in gotovo je tudi, da si pijanec toliko večjo odgovornost naprti, če pomisli, da on ne vpliva samo s slabim zgledom, ki ga daje svojim otrokom, ampak jim zapusti kot dedščino strast, radi katere ga bodo morebiti še preklinjali. Četudi bi bilo ubogemu Arturju v njegovi mladosti težje kot drugim varovati se hudega duha, ako bi bil vedel, kako strogo se mora ravno on, ki je podedoval to lastnost, varovati in da bi ga le popolna vzdržnost opojnih pijač mogla rešiti, bi bil pač lahko v mlajših letih imel toliko gospodstva nad

seboj in toliko poguma, da bi bil kljuboval zasramovanju gostilniških prijateljev ter bi bil vsled svoje nadarjenosti postal vrl in srečen človek.

Dragi prijatelji, imejte vedno pred očmi usodo tega nadarjenega, v mladosti za vse dobro sprejemljivega toda napuhnjenega, bahalastega, pošteno delo zaničujočega človeka!

V vili „Mušica“.

Mirkovo podjetje je menda stalo pod posebno srečno zvezdo. Njegovo ime je bilo na jako dobrem glasu. Kmalu je opustil malo delarno v mestu ter si sezidal v predmestju velikansko tovarno za stroje. Ivan ni nič kaj rad obiskoval svojega svaka, ker se ni nič kaj dobro počutil v tem hrupu. Pogosto si je mislil: „Kako je mogoče človeku vse pregledati? Vseeno mi je ljubši moj vrt!“ Mirko je začel precej razkošno živeti in v vili „Mušica“, kjer je sedaj stanoval, so bile večkrat v tednu velike družbe in imenitne pojedine. Od daleč in blizu so radi prihajali ljudje, osobito podjetniki. Ivan pa je kratkomalo vsako vabilo odklonil. Rekel je: „Preprost vrtnar sem in ne spadam v vaš krog; jaz nič ne umem o vaših načrtih. Vina tudi ne pijem, kaj naj bi torej počel v vaši družbi?“ — Mirko je te besede smatral za grajo ter je odgovoril: „Tega ti seveda ne razumeš. Gospodom, ki moje podjetje cenijo in podpirajo, vendar ne morem postreči z vodo; to bi bilo naravnost smešno. Svet zahteva šampanjca, to spada k moji kupčiji.“ — „Žal, da sem tako neumen,“ odvrne Ivan mirno kakor vedno, „zatorej me pusti, kakršen sem!“ S temi besedami je bila stvar končana.

Ivan se ni nič za to brigal, da je teklo pri Mirku v potokih vino po 10 do 20 kron steklenica, da se je po nepotrebnem najdražje žganje tratilo. Mislil si je samo: „To spada h kupčiji; kar spada k mojem poslu, to sam vem.“ Mirku ni prišlo na um, da tudi pitje šampanjca ali finega žganja lahko postane nevarno. Pijanstvu udane delavce je takoj odpustil; da pa sam popiva, na to ni mislil. Mislil je, kar delajo brez pomisleka tako vrli in čislani ljudje, kakor so njegovi gostje, to se sme delati brez nevarnosti. Vsak večer je sedel zadovoljno v svojem, s svilo preblazinjenem naslonjaču, s prekrižanimi nogami, kadil je najfinejše smodke, se zabaval s svojimi gosti, ali pa je različne stvari premišljeval. Dobro mu je delo, če se je svojih skrbi vsak dan za nekaj ur otesel in k temu mu je pripomogel njegov prijatelj alkohol prav pošteno. On ni opazil in ni hotel opaziti, kako čemeran je vstal vsako jutro po svečani pojedini, kako mu je bilo v sencih in kako mu je šumelo po ušesih. Kakor vsem pivcem, zdel se mu je „maček“ čisto naraven, ker spada nekako k rednemu življenju in ki mine brez vsakih posledic. Nikoli ni razmišljeval o usodi svojega očeta in strica, saj je bil daleč na okoli znan kot energičen in soliden podjetnik.

A zadnji čas se mu je marsikaj čudno zdelo. Neka dne reče svoji ženi, kateri to življenje že dlje časa ni ugajalo: „Ne vem, kako to, zvon danes tako čudno doni.“ — „Si li morda bolan, ali pa imaš preveč skrbi,“ odvrne mu ta sočutno. „O, ne,“ ji odgovori Mirko, „morebiti je pomladni zrak, ki me je tako prevzel. Skrbi sem itak vedno dosti imel, četudi ne to-

like kakor sedaj.“ — A skrbi so se kmalu pomnožile. Treba je bilo izplačati večje svote, katerih dohodki niso pokrili. Mirko ni vedel, kje bi vzel denar. Pogosto je sedel uro za uro pri pisalni mizi, glavo podpiral z rokama ter premišljeval. Par kozarcev šampanjca mu je včasih toliko pomagalo, da je pozabil na skrbi. A drugo jutro so se pojavile z dvojno silo; kmalu je moral obrt omejiti in nekaj delavcev odpustiti.

„Tako ne pojde več dolgo, pravi nekega večera, priti moram na jasno!“ Hotel je iti v pisarno, da bi se natančno prepričal o pravem položaju svojih razpoložljivih sredstev in svojih dolgov. Ko je vstal, se je sumljivo opotekal. Naredil je par korakov, hotel prijeti za kljuko — a prijelo ga je in zgrudil se je na gladka tla. Postal je nezavesten. V tem hipu je prihitel sluga, hitro poklical ženo in kmalu je prišel tudi zvesti hišni zdravnik dr. Mah. Plakaje ga je prosila gospa tovarnarjeva, naj ji vendar pove, kaj je Mirku. „Nič hudega,“ je odgovoril dr. Mah pomirjajoče, „vsaj nevarnosti ni nobene. Hudo razburjenje, naval krvi v glavo, majhen napad, vse to bode kmalu boljše. Popolen mir in mrzle obkladke na tilnik, a nobene kapljice vina ali konjaka!“ Drugo jutro je zdravnik zopet prišel in je našel gospoda Mušico že pri polni zavesti. Bil je že toliko dobre volje, da se je pošalil: „Takega mačka pa še ne, in radi tega imate še Vi pota!“ A zdravnik, ki ni bil tega mnenja, je odvrnil: „Pred vsem proč s šalo, gospod tovarnar, moram Vam natočiti čiste vode! Vi ste z alkoholom popolnoma zastrupljeni; ako boste še tako nadaljevali, pride mrtvoud in po Vas

bo! To so moje prve in zadnje besede!“ — „Ali, dragi prijatelj,“ je odgovoril Mušica skoraj razžaljen, „mari mislite, da sem pijanec?“ — „Da, to ste, rečem,“ mu je odvrnil zdravnik, „in kakor se mi zdi, se Vam to niti ne sanja — in celo velik pijanec ste. Le pomislite, ali se niste v zadnjem času večkrat počutili slabo?“ — „To je že res,“ je odgovoril Mušica, „a da se prežene mačka, zato pač ni treba zdravnika.“ — „Kakor vidite, ga je vendar treba,“ je resno odgovoril dr. Mah, „kajti vsak maček nekaj vpliva na človeka in tega vpliva pivci ne čutijo, ker zopet pijo. Ti vplivi se množe, dokler pijanec ne oboli. Pred vsem se ne smete dotakniti nobene opojne pijače, to Vam najstrožje zapovem in ako ne boste ubogali, sem danes zadnjikrat 'pri Vas kljub temu, da sem Vaš prijatelj.“

Mirko je skremžil obraz, ko je odšel zdravnik, in je hotel pozvoniti, da bi mu prinesli kozarček konjaka, ker mu je bilo v resnici slabo. A pomislil je nekoliko — ter izpustil zvonec. Prišlo mu je na misel, kaj je slišal kot deček od svojega učitelja. Zmaga je bila njegova, premagal je samega sebe. Ko je bil nekega naslednjega pomladanskega dne Mirko na vrtu svoje vile, je dobila njegova žena vest, da je takoj plačati večjo svoto. Svojemu možu ni smela ničesar povedati, ker je zdravnik strogo prepovedal, ga razburjati. K sreči ji je prišla rešilna misel. „Ivan,“ zakliče, „zakaj nisem takoj mislila nanj? On mi lahko pomaga in mi bode pomagal.“ In res je Ivan pomagal. Ko ga je poklicala sestra na pomoč, je hitel neopažen v tovarno in se je kmalu s pomočjo knjigovodje prepričal, da je

vse zakrivilo zmedeno vodstvo tovarne. Hitro je poplačal nekaj nujnih terjatev, najel spretnega pravnika, ki je izterjal že davno zapadle terjatve in v 14 dneh se je izkazalo, da se obrat, četudi nekoliko omejen, lahko še vzdrži.

O vsem tem pa Mirko ni ničesar vedel, ker je bil vsled zdravnikove odredbe v bližnjem kopališču. Tega dne se je imel vrniti, in kakšno iznenadenje! Ko je pridrdral voz, da bi ga odpeljal proti domu, kdo mu je skočil nasproti? Njegov svak Ivan ter se mu je oklenil okolu vratu in ga strastno poljuboval. Mirko je bil kakor omamljen, ni vedel, kaj naj vse to pomeni. Neumljive so mu bile tudi besede Ivanove: „Sedaj šele sem si zopet osvojil svojega svaka in zvestega prijatelja izza mladih let!“

Med potoma domov se je vse pojasnilo in Mirko je hvaležno stiskajoč Ivanu roko rekel: „Prav si imel; grdi alkohol ne bode nič več delal za mene, on dela drago in slabo. Čudno bi bilo, da bi moja obrt ne mogla brez tega čudnega prijatelja prospevati.

In krasno je šlo tudi brez šampanjca in konjaka in brez velikih večernih družb. Nekateri trgovski prijatelji in zajedavci so mislili: Mušica je šel med častilce vode; škoda, da ne napravlja nič več poedin in da se da voditi zabitemu vrtnarju. A Mirko ni hotel o vsem tem nič več slišati. Nasprotno, bil je prepričan, da je preprosti Ivan boljši računar, kakor on in marsikateri knjigovodja.

Od sedaj dalje je ostal Mirko zvest načelu: treznost in zmernost sta boljša prijatelja nego alkohol. Res nama ne zakrivata skrbi in britkosti življenja ka-

kor oni, zato nas pa pošteno, a resno opominjata na to, kar je potreba k pravi sreči.

Zopet v vrtni lopi.

Dve leti sta pretekli od tega. Ivan je zopet sedel v lopici in pri njem nekateri znanci in prijatelji družine. Ivan je sedaj svoj lastni gospodar, kupil je hišo in vrt ter je svoje posestvo znatno povečal.

Dobri znanci govorijo najrajši o minulih časih in oče Fernau začne slučajno govoriti o Arturju. „Škoda mladega človeka,“ je rekel, „kdo bi bil mislil, da bode tako žalostno poginil.“ „Res, škoda zanj,“ je rekel Ivan, „bil je dober tovariš; res je že v mladosti bil zelo lahkomišen, prehitro se je hotel kot gospod ponášati.“ „Tako naredi alkohol z vsakim,“ je odvrnil stari učitelj, „on pokvari čut, naredi človeka prevzetnega in lenega, ali ga pa uspava v nekako navidežno dobro stanje, dokler ga nima popolno v svojih krepljih.“ „Žal, da pijančevanje vpliva okužujoče, ker drugače se ne bi bilo v zadnjih letih tako razširilo,“ je rekel Ivan. „Pred vsem morajo izginiti slabi zgledi in vrhutega se morajo mladini odpreti oči. Nepoboljšljive pijance je treba zapreti v zavetišča za pijance, kajti taki ljudje so zelo bolni in vrhutega vobče nevarni. Kaj pomagajo vsi dobri nauki, če žive te kužne rastline med nami! Splošno zastrupljenje z alkoholom se vedno bolj širi, ljudstvo postaja vedno revnejše in ubožnejše. Toži se, da gre ljudem vedno slabejše. Ali se je temu čuditi? Dandanes nosi vsak hlapec steklenico žganja v žepu, v pivnicah gostov kar mrgoli, po-

seбно ob sobotah in nedeljah in že zjutraj navsezgodaj se gode v žganjarnah take stvari, da se Bogu usmili. Žganjepitje razdira družinsko življenje, žene in otroci trpe lakoto in zmrzujejo; sočutje, vera v Boga in čednost so prazne besede, kratko rečeno: alkohol bode vse uničil. Ali ne napravi neizmerno popivanje človeka, da je slabejši kot živina. Da je človek pijan do brez-zavesti, se ne smatra nič več kot prestopek, ne kot sramotno dejanje, da, nekateri ljudje so celo ponosni na to.“ Nato je odvrnil učitelj: „Jaz to pripisujem nevednosti širših slojev; mnogi ljudje mislijo, da je pivo redilno, a ne pomislijo, da košček kruha za 2 vinarja bolj redi, nego cel liter piva za 40 vinarjev. Potem so pa še zdravniki, — prosim, oprostite gospod zdravnik, — ki pivo priporočajo kot tekoč kruh ter otrokom in bolnikom predpisujejo konjak kot krepilno sredstvo.“ Zdravnik pa odvrne: „To je res; tudi jaz sem tako delal pred nekaj leti, ko sem pa bral o zadnjem zborovanju proti pijančevanju, ki je bil na Dunaju l. 1901., se mi je zdanilo. Vsi spretni strokovnjaki so bili ene misli: Alkohol ni sredstvo, ki krepi, osve-žuje in hrani, ampak tako, ki človeka na-reja neumnega, ga slabi in hujša. Vse dobro, kar se mu pripisuje, je le prevara, alkohol je priliz-njenec in slepar, ki tudi pametne ljudi slepi toliko časa, da je prepozno. Kratko rečeno: On je nevaren strup, dosti nevarnejši kakor drugi strupovi, ker se ga ne bojimo.“ — „To je pretirano,“ pravi stari Fernau, „že 60 let je, odkar pijem vsako dopoldne osminko z vodo pomešanega vina in zvečer vrček lahkega piva, a me še nikoli ni bolela glava in tudi

drugih težav nisem imel. Tega nedolžnega veselja si ne pustim vzeti.“ „Tega tudi ne nameravam,“ odvrne doktor Mah, „a vsi ljudje niso taki kot Vi.“ „Vi, ljubi gospod Fernau, si ugasite samo žejo. Največ ljudi pa pije čez mero in to je nenaravno. Ako sta grlo in želodec razdražena, zahteva pijanec ostrejšje pijače.“ — „Jaz ostanem pri tem,“ je rekel Ivan, „dobra voda iz vodnjaka je najnaravnejša in najzdravejša pijača za vse ljudi, čaj ali malinčen sok tudi zadostujeta za okrepčenje in ohlajenje, in dokler se varujem piti eno čašo piva ali vina, toliko časa nisem v nevarnosti, da pijem drugo in tako dalje, več kakor je dobro in kakor je proti moji volji. Kratko rečeno, jaz ostanem vodi zvest, to ohrani mojo glavo čisto; rajše bi umrl, kakor živel v neprestani pijanosti.“ Mirko je pritrjevalno stisnil roko svojemu svaku, ne da bi kaj rekel.

Nato so si podali roke ter se razšli ti vrli ljudje; poslovili so se brez kletvine in brez solz in brez objemanja, kakor to delajo pijančki.

In ko je priplavala luna, ta mili nebeški sel izza gora, so padali njeni mili žarki na dva pijanca, ki sta ravnokar prišla iz žganjarne ter klela in opotekaje se šla po cesti. Pač si je mislila: „Kako otročje stvari so vendar ti ljudje! Bahajo se s svojo božjo pametjo, a obenem se ponižujejo k živalim. Nič več ni lepo doli na zemlji!“

Njeni žarki so padali v prijazno izbico ter oblili rožnatordeče obrazke otrok, ki so sladko in srečno spali v svojih posteljah. Zadovoljno smehljajoča mati

je še pridno šivala, oče pa je ravnokar pazljivo prebral kratko povest. „Vendar mora biti resnično, da je žganje strup,“ je rekel sam pri sebi ter je potem dolgo razmišljeval.

Luna se je smehljala in izginila za oblaki. Ne obupaj, blaga luna, postalo bode že boljše na svetu!

B o g d a j !

Sklep.

Razkrili smo alkohol, ki se laska kot tolažnik in razveseljevalec, kot nevarnega sovražnika zdravju, nrvnosti in blagostanju. — Raztrgajmo temu hinavskemu prijatelju in zavravnemu sovražniku krinko 'raz obraz pred vsemi onimi, ki se še niso naučili biti proti njemu nezaupni in opozorimo vsacega, ki ga še ne pozna, na žrtve, ki jih ta demon zahteva vsaki dan in vsako uro in od katerih je skoro vsakemu ena ali druga znana! Bojujmo se proti njemu z besedo in izgledom!

Kdor se pa še ni navadil rednega vživanja alkohola — kar bode pri mladih ljudeh še pogosto najti — ta naj se varuje pred vsem, da se tega ne navadi: kajti mnogo lažje je, nikoli prijeti za kozarec, kakor pa nikoli se dati zapeljati, da bi pili čez potrebo. En kozarec ostane redko edini.

Kolikor mlajši je človek, toliko škodljivejša je razburjajoča pijača, toliko lažje se pa tudi odtegne slabim navadam. Kdor, ne oziraje se na šaljive ali pikre opazke drugih, opojne pijače popolno odkloni, vpliva dobrodejno na celo svojo okolico, ne da bi izgubljal besedi.

Ako hočemo, da bode novo, kar pričakujemo od prihodnosti, boljše, ne sme mladina iskati v gostilniškem življenju z njegovim nepravim brbljanjem in širokoustenjem, zbadanjem in kletvino, svoje samozadovoljnosti, ampak mora imeti vedro glavo, čisto in sočutno srce, veselo in krepko voljo, da si to prihodnost pribori.

Poskusite
in priporočajte izdelke
Vydrove tovarne hranil!
 Praga VII.

Otroci lekarnarja Trnkóczyja v
Ljubljani in tisoč drugih je bilo
izrejenih z doktor pl. Trnkóczy-
jevim sladnim čajem (ne s kavo),
— ki se imenuje —

SLADIN

**Je neprekosljiva pijača za
otroke, odrasčene, bolne itd.**

Dobiva se edino v lekarni

Trnkóczy v Ljubljani.

1 zavoje 40 vin.; po pošti najmanj 5
zavojev z 1¼ kg vsebine 3 krone s
— poštnino in zavojem vred. —

Prodajalnica izgořovljenih oblek

Gričar & Mejač

v Ljubljani

Prešernove ulice št. 9 zraven pošte.

Ōbleke za moške, dečke in otroke

po najnižji ceni, v vsaki velikosti.

 Haveloke

za jesen in zimo od 6 gld. navzgor.

Za ženske:

jope, pelerine in plašče

v modnih barvah po čudovito

nizkih cenah.

Optični zavod

 K. PICHLER

Ljubljana, Jurčičev trg št. 3

priporoča

fotografske aparate

in vse fotografijo zadevajoče potrebščine.

Modna
trgovina

Ernest Sark

Ljubljana, dvorni trg št. 3

priporoča svojo bogato zalogo

modnega in svilenega blaga

ter potrebščin za krojače in šivilje.

Najnižje cene!

Točna postrežba!

Iv. Seunig

trgovec z usnjem

na drobno in debelo

Ljubljana, Stari trg št. 7

priporoča slav. šolskim vodstvom za tla
v šolskih sobah

olje zoper prah

dosedaj najboljše, prosto bencina, smole,
petroleja ter kislin

**brez konkurence, brez vsakega duha
po najnižjih cenah:**

1 kg 80 vin., več po 70 vin.

Pri nakupu večje množine še ceneje.

**V vseh ljubljanskih šolah rabljeno
v največjo zadovoljnost.**

Novo!

Patentirano

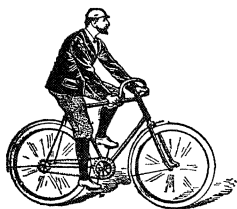
Novo!

nepremočljivo mazilo

za posrnenje rjavih čevljev, usnja itd.

**Gumijaste pete
najboljše kakovosti.**

Josip Kolar i. dr.

Ljubljana, Mestni trg 9.

Motorkolesa in avtomobili prvih tvrdk. — Zavod za ponikljevanje in pobakrovanje. — Mehanična delavnica. Nožarstvo, brušenje, likanje — **Zavod za popravljanje.** — Šivalni stroji vseh sistemov in za vsak poklic. — Izdelki prvih tovarn.

Trgovina

z gumijevim blagom.

Špecialiteta: Tehnični, kirurški gumijevi predmeti in gumijaste drobnarije. — Vsi predmeti za **bolniško strežbo.** — Cevi iz konopnine za točenje vina, piva in za gasilce. — Namizni prti iz gumijskega. — Preproge za stene in gumitrakovi za **cepljenje trt.** — Pnevmatične cevi in cevi za zrak prve kakovosti.

Izdelovanje in popravljanje biciklov.

Ustanovljeno

1837.

MATIJA

Ustanovljeno

1837.

ERBER

Velika založna trgovina s papirjem in vsemi pisarniškimi potrebščinami za urade, šole i. t. d. Velika lastna zaloga **mašnih in pripovedstnih knjig.**

Stara renomirana **galanterijska knjigoveznica.** Vezava vsakovrstnih knjig, priznana solidno in trpežno delo po **najnižji ceni.**

Šolskim vodstvom pri večjih partijah knjig za knjižnice zelo nizke cene.

Založništvo

L. Schwentner

priporoča nastopne **v Ljubljani**

knjige za mladino:

Pisance. Pesmi za mladino. Zl. Oton Zupančič. Kartonirane 80 vin

Medvedji lov. Čukova gostija. Povesti. Spisal J. Brinar. Kartonirano 80 v.

Na rakovo nogo. Povest. Spisal Ivo Trošt. Kartonirano 80 vin.

Roza Jelodvorska. Povest. Sp. Krištof Schmidt. S 6 koloriranimi podobami, lično vezano 2 K.

Nove pravljice iz tisoč in ena noč. S kol. slikami, lično vezano 2 K.

Zoologijski atlant. Sest. H. Leutemann. Slovenski mladini razložil A. Pavlin 24 tabel s 255 kolor. slikami in 57 stranmi besedila. Trdo vezano 6 K.

Dobri otroci. Kolor. slike s pesmicami. Za najnežnejšo mladino. Cena 24 v.

Naše domače živali. Kol. slike iz dom. živalstva brez besedila. Broš. 40 v.

Drobiž v pod. Cena navadni izd. 40 v.

Drobiž v podobah. Leporello-izd. Slike so napete na močni lepenki s plat. hrbti; na eni strani 'Drobiž', na drugi pa 'Naše dom. živali'. Cena K 1 50.

Noetova barka. Živalstvo v podobah s pesm. Kol. izdaja. Cena K 1 50

Sladki orehi. Račun. primeri v slikah in pesm. Cena kol. in kart. izdaji K 1 60.

Tovarna barv
Gabrijel Gorski i. dr.
 Krakov — Zwierzyniec

Oljnate barve za umetnike
 in v dekorac. svrhe, akva-
 relne barve za umetnike,
 tehn. vodne barve za šolo
 z znamko „zvezda“, tuš,
 tekoči, črn in drugili barv,
 tekoči gumi - arabikum.

Elegantne kasete z bar-
 vami za šolo in za slikarje,
 slikarsko platno, čopiči,
 palete, raznobarv. kreda,
 tuš v kosčeki in vse dru-
 ge potrebščine za
 slikarstvo.

Dobiva se pri vseh trgovcih z barvami in papirjem.
 Vzorce za poskušnjo pošljem gg. umetnikom in stro-
 kovnim učiteljem brezplačno in poštne prosto.

Preje J. Karmánski i. dr.

Trgovina z železnino
Valentin Golob

Ljubljana

Mestni trg št. 10

Preje
 Andrej Druškovič

Zaloga
 štedilnikov, peči,
 kuhinj. posode in
 orodja vsake vrste.

Dalje stavbinske železnine, strešnega kleja, cementa
 in velika izbira nagrobnih križev ter poljedelskih
 strojev.

Slav. šolskim vodstvom se priporoča za dobavljanje
 najfinejšega vrtnarskega orodja.

Umetna knjižgoveznica ○

Fr. Breskvar

===== v Ljubljani

**Filipov dvorec, poleg franč.
mosta (za vodo)** =====

se priporoča visokočastiti duhov-
ščini in slav. učiteljstvu v iz-
delovanje vsakovrst. knjigoveških
del; večje šolske knjižnice po
nizki ceni. Dalje tisk trakov za
društva, vezanje ‚Matičnih‘ knjig
po najboljšem sistemu ohlapnega
odpiranja. — Dela v partijah.
— Vložne knjižice za posojil-
nice itd. po tovarniških cenah.

Točna in solidna

*** postrežba. ***

Anton Leben

Ljubljana, Stari trg 15 nožar

Priporoča svojo veliko zalogo raznih jeklenih predmetov: vsakovrstnih žepnih, vrtnarskih, kuhinjskih in namiznih nožev; najfinejših britev, škarij, aparatov za lase in vseh v njegovo stroko spadajočih izdelkov.

Izvršuje vsakršna nova dela in popravila v popolno **moderni brusarni** ter mu je mogoče vsa tozadevna naročila izvrševati najtočnejše in najboljše po **najnižjih cenah**. Na željo ponikluje vsakovrstne predmete v last. poniklovalnici.

Električna gonilna moč.

Slavnim šolskim vodstvom priporoča popolne zbirke vrtnarskega orodja iz najfinejšega angleškega jekla.

J. WIDER

LJUBLJANA

□ □

Šelenburgove ulice št. 3

Umetni in trgovski vrtnar, trgovina s cvetlicami

V neposredni bližini c. kr. glâv. pošte, hotela „Pri Slonu“ in hotela „Stadt Wien“.

Vrtnarija: Cesta na Rožnik 25.

Točna postrežba. Takojšnja izvršitev.

Pred Škofijo 1 „Pri vogalu“

Za nakup priporočamo trdko

J. Grobelnik

Ljubljana Pred Škofijo 1 „Pri vogalu“

ki prodaja po najnižji ceni vsakovrstno
manufakturno in modno blago

Posebni oddelek za Vsakovrstno suknjo
(štofe) za moške obleke, površnike in zim-
ske suknje, poletni in zimski lodni, suknjo,
triko in gradl za požarne brambe. Fino
sukno za talarje, salonske obleke i. t. d.

Velika zaloga modnega blaga za ženske
obleke, svilnatih in volnenih rut, šerp, po-
sebnost tudi perilnega blaga, (kotenina in
platno) najboljših vrst, po najnižji ceni.

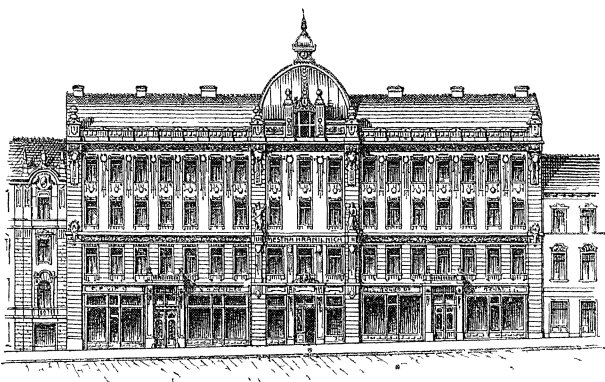
Vsak naj si ogleda pred nakupom bogato za-
logo v združeni novi trgovini, kjer se nahaja
tudi trgovina na debelo v popolnoma na
novo urejenih, lepih, svetlih prostorih v 1., 2.
in 3. nadstropju, katera se priporoča vsem trgov-
cem. Kdor pa nima priložnosti, da pride sam
v Ljubljano, naj zahteva vzorce, katere razpo-
šiljam zastonj. Krojačem in šiviljam, ki stržijo
več blaga, priporočam, naj si naroče vzorčne
knjige, katere pošljem poštne prosto in zastonj.

J. Grobelnik.

Kdor se sklicuje na to anonco,
dobi 10% popusta.

Na debelo in drobno.

Na debelo in drobno.

Stane hranilnih vlog nad 20 milijonov kron. Rezervni zaklad nad 700.000 kron.

Mestna hranilnica Ljubljanska

v lastni hiši v Prešernovih ulicah št. 3

sprejema hranilne vloge vsak delavnik od 8. do 12. ure dopoldne in od 3. do 6. ure popoldne, jih obrestuje po 4% ter pripisuje nevzdržene obresti vsakega pol leta h kapitalu. Rentni davek od vloženih obresti plačuje hranilnica iz svojega, ne da bi ga zaračunala vlagateljem.

Za varnost vlog jamči poleg lastnega rezervnega zaklada mestna občina Ljubljanska z vsem svojim premoženjem in vso svojo davčno močjo. Da je varnost vlog popolna, svedoči zlasti to, da vlagajo v to hraniln. tudi sodišča denar mladoletnih otrok in varvancev.

Denarne vloge se sprejemajo tudi po pošti in potem c. kr. poštna hranilnice. — Posoja se na zemljišča po 4 $\frac{3}{4}$ % na leto. Z obrestni vred pa plača vsak dolžnik toliko na kapital, da znašajo obresti in to odplačilo ravno 5% izposojenega kapitala. Na ta način se ves dolg poplača v 62 in pol leta. Ako pa želi dolžnik poplačati dolg z obrestni vred, n. pr. v 33 letih, tedaj mora plačevati na leto 6% izposojenega kapitala. Dolžniku je na prosto voljo dano svoj dolg tudi poprej poplačati. — Posoja se tudi na menice in na vrednostne papirje.

Poprej na mestnem trgu zraven rotovža.

Dr. | van Oražen

zdravnik v **Ljubljani**

naznanja, da se nahaja

na Turjaškem trgu št. 4

v prvem nadstropju njegov

ortopedično - zdravilni

**zavod, v katerem se zdravi: raznovrstno skrivljenje
hrbtnice, izbočen hrbet, neenake rame, neenaka
ledja i. t. d.**

Telovadijo tudi zdravi otroci, da se pri njih zabranijo
taka pohabljenja. (Proste vaje in vaje na aparatih.)

Masaža za odrasle.

Vse to se izvršuje **pod osebnim nadzorstvom dr. Oražna,**
ki daje pojasnila ob svojih ordinacijskih urah **od 9.
do 10. ure dop. in od 2. do 3. pop.**

v Wolfovih ulicah 12, II. nadstropje.

Tiskal Iv. Pr. Lampret v Kranju.

Ljubljanska kreditna banka

v Ljubljani

Deln. glavnica 2,000 000 K. — Rezervni zaklad 200.000 K

se priporoča za vse v bančno stroko spadajoče transakcije, katere je pripravljena najkulantneje izvršiti.

Denarne vloge sprejema na knjižice in v tekočem računu ter jih obrestuje po 4 od sto.

Cekovne račune odvarja tverdkam, katere lahko poljubno razpolagajo s čeki o svojem imetju. Sprejema

Naročila na vrednostne papirje, preskrbuje

Nakup in prodajo vseh vrst rent, zastavnih pisem, prioritet, delnic in srečk. Pri nakupu vrednostnih papirjev za

Vojaške ženitninske kavcije se ozira v prvi vrsti na kolikor mogoče visoko obrestovanje in preskrbuje vse tozadevne manipulacije.

Predujme na vrednostne papirje daje proti primernim obrestim; sprejema

Borzna naročila za dunajsko, praško tržaško in inozemske borze, katere najkulantneje izvršuje.

Eskomptuje in vnovčuje menice, kakor tudi nakaznice na vsa mesta.

Stavbene kredite dovoljuje pod ugodnimi pogoji

Zavaruje srečke in druge vrednostne papirje proti kurzni izgubi pri izžrebanju.

Promese izdaja k vsakemu žrebanju. Sprejema v

Depot in oskrbo vrednostne papirje. Prodaja večje

Srečke na tekoči račun; v tem slučaju vloži kupovalec na račun 20 do 30 od sto kurzne cene in ostanek pa lahko odplačuje v poljubnih obrokih. Izvršuje najkulantneje

Izplačila za vsa tu- in inozemska mesta.

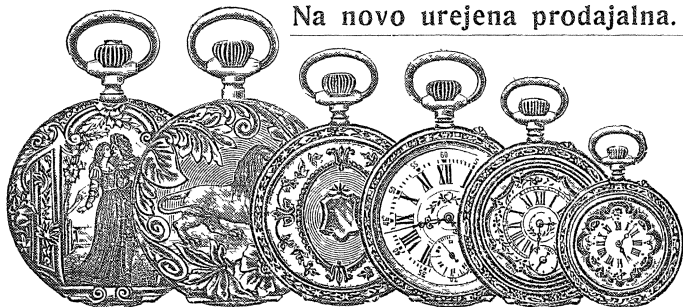
Blagovni oddelek se peča s prodajo sladkorja.

Vsa vprašanja se rešujejo z obratno pošto.

Ravnateljstvo.

Podružnica v Spljetu in Celovcu.

Na novo urejena prodajalna.

Najcenejša in največja domača eksportna tvrdka.

H. Suttner urar in
trgovec

z zlatnino in
srebrnino

Ljubljana

glavni trg nasproti rotoŕŕa

(Preje v Kranju)

priporoča svojo največjo zalogo ŕvicarskih ur, kakor zlatih, srebrnih in nikelnastih, dalje prstanov in uhanov z briljanti, veriŕic, obeskov in okraskov iz zlata in srebra i. t. d., v največji izberi in naj-niŕjih cenah. Ker razpoŕiljam svoje blago po celem svetu in le za gotovi denar, mi je radi ogromnega prometa mogoče po **jako nizki ceni** prodajati. —

Velik nov cenovnik zastonj in poŕtne prosto.

Največja
izber.

Najniŕje
cene.

Razpoŕiljanje ŕvicarskih ur na vse kraje sveta.

Prečastiti !
Podpisanec se usoja Vam poslati 3 brošure „Kaj mora otrok vedeti o alkoholu.“ s prošnjo, da jih blagovolite sprejeti naidejaje se da tudi Vi podpirate abstinenčno gibanje med slovenskim narodom.

Ako blagovolite sprejeti brošur
ki so primerne za knjižnice župn.
im za razdelitev med šolsko mladi
blagovolite vposlati 1 K 30 h.
Ljubljana, Mestni trg 4. F. Gärtner.